

**ДУБРОВИЦЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
ЦЕНТР ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання
науково-методичної ради
методичного кабінету
управління освіти, молоді та спорту
Дубровицької РДА
04. 09. 2018 № 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ управління освіти, молоді
та спорту Дубровицької районної
державної адміністрації
05. 09. 2018 № 228

Навчальна програма з позашкільної освіти
науково-технічного напрямку

«Художня обробка шкіри»

2 роки навчання

Автор: Кузіна Марія Павлівна – керівник гуртків центру позашкільної освіти.

Рецензенти:

Семенюк М.І. – директор центру позашкільної освіти.

Антосюк М.В. – методист центру позашкільної освіти.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Художня обробка шкіри - один з найдавніших та найпоширеніших видів ужиткового мистецтва, що специфічними прийомами формотворення й оздоблення утворює чимало естетичних побутових виробів: шкіргалантерейних, взуття, одягу, різноманітних аксесуарів тощо. Основним матеріалом є натуральна шкіра, а з ХХ ст. широко використовується штучна. Десятки різноманітних гатунків шкіри вирізняються фізико-технологічними й естетичними якостями. Натуральну шкіру дістають шляхом механічної й хімічної обробки шкір тварин. Вона стійка й міцна щодо стискування, розтягування, стирання, гнучка й еластична, має добре виражену фактуру, рівномірно фарбується, податлива до зшивання, вишивання, тиснення, інкрустації, аплікації, плетіння тощо, що уможливило велику кількість різноманітних художніх класичних, оригінальних та ексклюзивних технік.

Метою програми є формування компетентностей особистості у процесі технічної творчості.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей: пізнавальної: ознайомлення з основами технічної творчості, декоративно-ужиткового мистецтва, моделювання й конструювання; оволодіння поняттями, знаннями про матеріали й інструменти.

практичної: формування вмінь і навичок роботи з різними матеріалами й інструментами, прийомів виготовлення виробів і виконання технологічних операцій;

творчої: задоволення потреб особистості у творчій самореалізації; формування творчої особистості, її художнього смаку, пізнавального інтересу, творчої уяви, фантазії, емоційний, фізичний та інтелектуальний розвиток.

соціальної: виховання поваги до звичаїв і традицій українського народу, бережливого ставлення до рідної природи; розвиток позитивних якостей емоційно-вольової сфери (доброзичливе ставлення до людей, охайність і старанність у роботі).

Курс навчання в гуртку розраховано на початковий та основний рівні навчання. Початковий та основний рівні передбачають по 144 год на рік. (4 год на тиждень відповідно). Склад групи - 15 осіб. Невелика кількість учнів пов'язана зі специфікою даного виду ужиткового мистецтва, його складністю та великою різноманітністю технік художньої обробки шкіри. Навчаються діти віком від 8 до 16 років.

Навчальна програма складається з теоретичних та практичних занять. Програма складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової загальної освіти в галузях „Мистецтво" та „Людина і світ", спрямована на виховання учнів у руслі етнокультури, зацікавлення традиційним ремеслом, народними звичаями, формування в молоді художнього смаку, естетичного світосприйняття.

Теоретичні заняття передбачають ознайомлення учнів з історією виникнення та розвитком традиції художньої обробки шкіри на Україні та

у світі загалом, регіональними традиціями художньої обробки шкіри, різноманітністю технік та прийомів художньої обробки шкіри. Особлива увага звертається на велике розмаїття українських орнаментальних мотивів та їхнє значення.

Практичні заняття передбачають безпосереднє вивчення технік та прийомів художньої обробки шкіри, використання матеріалів та інструментів для даного ремесла, також виконання окремих зразків, створення невеликих шкіргалантерейних виробів, біжутерії різноманітних аксесуарів одягу та сувенірів. У процесі навчання учні можуть виконувати роботи, синтезуючи попередньо вивчені техніки або обираючи такі, що найбільш імпонують. Метою цього є ширша реалізація творчого потенціалу учнів, вироблення ними індивідуального художнього стилю.

Кожне теоретичне заняття передбачає використання ілюстративного матеріалу, фотографій та безпосередньо зразків художньої обробки шкіри. Учнім рекомендується замальовувати найхарактерніші зразки українського орнаменту та стилізації, створюючи на їхній основі власні орнаментальні мотиви та композиції, зафіксувати схеми основних технік.

Кожне практичне заняття включає використання матеріальних засобів для створення ескізу (кольоровий папір, олівці, лінійки тощо) та роботи в матеріалі (шкіра та шкірозамінник, ніж, ножиці, пуансони, пробійники, долота, різці, клеї, металева фурнітура, нитки, бісер тощо).

Перевірка і оцінювання знань та умінь учнів здійснюються під час проведення практичних занять. Результат навчання - експонування творчих робіт учнів на виставках.

Теми й розподіл годин за темами вказано орієнтовно. Керівник гуртка може вносити зміни, доповнення, у разі необхідності переставляти порядок тем і доповнювати їх.

Початковий рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теорет.	практ.	всього
1.	Вступне заняття.	4	-	4
2.	Види шкіри, матеріали та інструменти для художньої обробки шкіри.	4	12	16
3.	Розкрій шкіри, з'єднання деталей, обробка країв виробу. Виготовлення жіночих прикрас та біжутерії.	4	16	20
4.	Техніка аплікації та ажурне вирізування. Виготовлення закладки та рамки.	4	20	24
5.	Виготовлення склянки, підстаканника та вази.	4	24	28
6.	Вишивка на шкірі. Декорування одягу.	4	24	28
7.	Виготовлення експонатів на виставки.	-	22	22
8	Підсумкове заняття	1	1	2
	Разом:	25	119	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (4 год).

Художня обробка шкіри: історія виникнення та сучасність. Засоби композиції та основні мотиви українського народного орнаменту в художніх виробах зі шкіри. Ознайомлення учнів з технікою безпеки, санітарно-гігієнічними вимогами, правилами поведінки, навчальним планом та необхідними матеріальними засобами.

Ознайомлення учнів з історією виникнення та розвитку традицій художньої обробки шкіри у світі та Україні, зокрема карпатського регіону; композиційними особливостями та основними орнаментальними мотивами народних та сучасних художніх виробів зі шкіри. Замальовування учнями типових орнаментальних мотивів та створення на їхній основі власних композиційних розробок та орнаментів.

2. Види шкіри, матеріали та інструменти для художньої обробки шкіри (16 год).

Класифікація виробів зі шкіри. Виготовлення брелка для ключів. Ознайомлення учнів з основними видами шкіри, їхнім поділом за технологією дублення та фарбування. Показ учням зразків різних видів шкіри, демонстрування їх відмінностей та особливих властивостей. Ознайомлення учнів з інструментами та допоміжними матеріалами в художній обробці шкіри, їхнім застосуванням у різних виробках. Закріплення набутих знань та вмінь у практичній роботі над виготовленням брелока для ключів.

3. Розкрій шкіри, з'єднування деталей, обробка країв виробу. Виготовлення жіночих прикрас та біжутерії (20 год).

Ознайомлення учнів з основними прийомами розкрою шкіри та з'єднування деталей: за допомогою фурнітури, клею, машинного та ручного шиття, за допомогою плетіння та обкидки. Показ учням класичних прийомів обробки краю виробу: в обрізку, в загин, в обрізку з замальовуванням краю, за допомогою обкидки, за допомогою фурнітури. Демонстрування учням способів обкидки та перфорації для неї. Ознайомлення із зразками жіночих прикрас та біжутерії зі шкіри. Створення учнями власних розробок прикрас та біжутерії. Закріплення набутих знань та вмінь у практичній роботі над браслетом, приколкою до волосся, брошки, сережками, нашийною прикрасою.

4. Техніка аплікації та ажурне вирізування. Виготовлення закладки та рамки (24 год).

Вивчення учнями техніки аплікації та техніки ажурного вирізування за допомогою замальовування схем їх виконання та безпосереднього практичного виконання зразків під наглядом керівника. Показ учням зразків виробів з використанням цих технік. Застосування набутих знань і вмінь у створенні декоративної закладки та рамки для фото. Створення ескізу та виготовлення шаблонів для роботи затвердженого ескізу. Виконання завдання в матеріалі в цих техніках.

5. Виготовлення шклянки, підставки для шклянки та вази (28 год).

Ознайомлення учнів із зразками подібних завдань у матеріалі, у вже відомих учням техніках. Учні створюють ескіз конструкції виробу, обирають техніку, яка найбільше подобається, або поєднують кілька способів для виконання в матеріалі, виготовляють шаблони за затвердженим ескізом. Виконують завдання в матеріалі під наглядом керівника.

6. Вишивка на шкірі. Декорування одягу (28 год).

Ознайомлення учнів з традиційною вишивкою по шкірі за зразками народних та сучасних художніх виробів зі шкіри. Ознайомлення зі зразками гуцульських ташек, тобівок та поясів, в яких використовувалась металева фурнітура. Ознайомлення учнів з необхідними інструментами та матеріалами для цієї техніки. Розгляд та аналіз з учнями допоміжних матеріалів у художній обробці шкіри, їхні функції та особливе використання.

Розробка учнями ескізів декоративного оформлення вже готового одягу, галантерейного виробу або аксесуару. Виготовлення шаблонів за затвердженим ескізом і перенесення малюнка на шкіру. Вивчення учнями способів перенесення малюнка на матеріал виготовлення.

Розкрій шкіри за шаблоном, оформлення виробу за ескізом у вибраній учнем техніці, монтування деталей. Використання учнем допоміжних елементів декору: гудзики, бісер, позлітки, золота нитка, бусини, шкляні, дерев'яні та керамічні декоративні деталі.

7. Виготовлення експонатів на виставку (22 год).

Практична робота. Виготовлення індивідуальних і колективних робіт на тему або за власним задумом для участі у виставках, конкурсах.

8. Підсумкове заняття (2 год).

Підведення підсумків роботи за рік, відзначення кращих гуртківців. Завдання на літо.

**Основний рівень, перший рік навчання.
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теор.	практ.	всього
1.	Вступне заняття. Проектування та виготовлення декоративних виробів з шкіри. Визначення завдань.	4	-	4
2.	Робота з інформаційними джерелами. Створення банку ідей. Розробка ескізного малюнка.	4	4	8
3.	Технологічна послідовність виготовлення виробу (картини). Виготовлення шаблонів та деталей.	2	6	8
4.	Розкрюювання та обробка деталей. Створення композиції.	4	24	28
5.	Техніка штампування, сліпий та гарячий друк, випалювання. Виготовлення гаманця або косметички.	4	14	18
6.	Гравірування та види тиснення: набивне, високе та рельєфне.	4	14	18
7.	Техніка обдирання, різьба та інтарсія. Виготовлення шкатулки або футляра для олівців та ручок.	2	12	14
8.	Техніка гофрування та термообробка. Способи фарбування шкіри.	2	12	14
9.	Виготовлення декоративного панно.	2	14	16
10.	Виготовлення експонатів на виставку.	-	14	14
11.	Підсумкове заняття.	2	-	2
	Разом:	24	120	144

Зміст програми

1. Вступне заняття. Проектування та виготовлення декоративних виробів з шкіри. Визначення завдань. (4 год).

Вступне заняття. Дотримання правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог, організації робочого місця. Обґрунтування добору конструкційних матеріалів залежно від призначення виробу. Добір інструментів та пристосування для роботи. Складання плану роботи та визначення завдання з виконання виробу.

2. Робота з інформаційними джерелами. Створення банку ідей. Розробка ескізного малюнка (8 год).

Здійснення пошуку інформацій та виробів – аналогів. Аналіз та систематизація інформації. Створення банку ідей з інформаційних джерел.

Підготовка малюнка для виробу. Підготовка приладів для створення малюнка. Розробка ескізного малюнка.

3. Технологічна послідовність виготовлення виробу (картини). Виготовлення шаблонів та деталей (8 год).

Добір шкіри, матеріалів, інструментів для виготовлення шаблонів. Визначення способів виготовлення шаблонів та деталей. Виготовлення деталей для виробу.

4. Розкроювання та обробка деталей. Створення композиції (28 год).

Визначення способів розкроювання та обробки деталей. З'єднання деталей між собою та основою виробу. Компонування композиції. Добір оздоблення та оздоблення виробу. Догляд за виробом. Здійснення контролю за якістю виробу.

5. Техніка штампування, сліпий та гарячий друк, випалювання. Виготовлення гаманця або косметички (18 год).

Ознайомлення учнів з необхідними інструментами та матеріалами для цих технік. Вивчення техніки штампування, сліпого і гарячого друку та випалювання, практично виконуючи зразки в матеріалі під наглядом керівника. Створення учнем ескізу гаманця або косметички, розробка конструкції, виготовлення шаблонів, вибір техніки, або поєднання цих технік, розкрій за шаблонами шкіри для виробу, монтування деталей, декорування.

6. Гравірування та види тиснення: набивне, високе та рельєфне (18 год).

Вивчення учнями історії виникнення цих технік і їхня видозміна в технології сучасної художньої обробки шкіри. Розгляд зразків цих технік в українських художніх виробках зі шкіри.

Ознайомлення учнів з видами шкіри та необхідними інструментами і матеріалами для цих технік. Закріплення нових знань та умінь за допомогою замальовування схем виконання та практичного виконання зразків під наглядом керівника.

7. Техніка обдирки, різьба та інтарсія. Виготовлення шкатулки або футляра для олівців та ручок(14 год).

Вивчення учнями історії виникнення цих технік. Ознайомлення учнів з видами шкіри та необхідними інструментами і матеріалами для цих технік. Закріплення нових знань та умінь за допомогою замальовування схем виконання технік та практичного виконання шкатулки або футляра для олівців та ручок.

Створення учнями ескізу, розробка конструкції виробу, виготовлення шаблонів за затвердженим ескізом, вибір техніки і робота з нею при виконанні завдання, розкрій шкіри, монтування деталей.

8. Техніка гофрування та термообробка. Способи фарбування шкіри (14год).

Ознайомлення учнів із зразками виконаними у техніці гофрування, прийомами термообробки, необхідними інструментами та матеріалами для цієї техніки. Ознайомлення із способами фарбування шкіри. Закріплення нових знань та умінь за допомогою замальовування схем, виконання технік.

9. Виготовлення декоративного панно (16 год).

Створення композиції на площині. Кольорова гамма. Теплі і холодні кольори. Просторове рішення. Зоровий центр. Підбір матеріалів і кольорів. Виготовлення деталей композиції. Розміщення і закріплення композиції на основі.

Виготовлення декоративного панно. Створення учнями ескізу, розробка конструкції виробу, виготовлення шаблонів за затвердженим ескізом, розкрій шкіри, зафарбовування необхідних елементів, монтування деталей, оформлення виробу.

10. Виготовлення експонатів на виставку (14 год).

Виготовлення індивідуальних і колективних робіт на тему або за власним задумом для участі у виставках, конкурсах.

10. Підсумкове заняття (2 год).

Підведення підсумків роботи за рік, відзначення кращих гуртківців.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні повинні знати:

- історію виникнення та розвитку європейської та української художньої обробки шкіри;
- відомості про її характерні особливості, орнаментальні схеми та обрядово-сміслові навантаження художніх виробів зі шкіри;
- сучасний стан народних промислів і ремесел в Україні, відомі центри народної творчості;
- види декоративного оформлення готових виробів;
- зразки художньої обробки шкіри;
- способи з'єднання деталей зі шкіри;
- правила поведінки та безпеки під час занять.

Учні повинні вміти:

- працювати з різноманітними джерелами інформації, які стосуються теми роботи;
- складати план роботи над виробом;
- виконувати малюнки та ескізи виробу;
- користуватися схемами, кресленнями виробів, технологічними картками;
- використовувати у власних творчих роботах традиційні елементи композицій, колористики та орнаментики українського мистецтва та створювати нові сучасні твори;
- навчитись проектувати майбутні вироби;
- підбирати необхідні матеріали для виготовлення виробів;
- самостійно аналізувати якість виконання своєї роботи.
- володіти основними техніками художньої обробки шкіри;
- виконувати ряд творчих робіт на різні теми та у різних техніках художньої обробки шкіри;

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. - Львів: Світ, 1992. -261 с.
2. Доберман А.Н. Искусство гуцулов.-М.: Художник, 1980.-165 с.
3. Козлова Т.В. Основы художественного проектирования изделий из кожи: Учебное пособие для вузов. - К: 1987. - 232 с.
4. Курилич М. Гуцульський орнамент / упорядкувала Довга Л.М. - Київ: ЛК Мейкер, УВД, 2001.- 126 с.
5. Львівська академія мистецтв. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції: «Сучасне народне мистецтво України: Теорія і реальність». -Львів: Українські технології, 2002. - 80 с.
6. Пушкіна В.З. Кожа. - М.: Эксмо, 2003. - 248 с.
7. Чекризова Е.Е. Кожа. Техника. Приемы. Изделия. - М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2004.-168 с.